

В. Богомолова,
аспірантка кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОКРЕМІ ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОН-ЛАЙН КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сучасний розвиток фінансової системи неможливий без впливу технологій та цифрової трансформації. Один із прикладів цього впливу – онлайн-кредитування, що стало невідомою частиною фінансових послуг в Україні. Ця стаття присвячена аналізу історії розвитку онлайн-кредитування в Україні, ролі регулювання та викликів, що супроводжують цей процес.

Окремі напрямки досліджень деяких аспектів он-лайн кредитування відображені в наукових роботах сучасних цивілістів. Так, наприклад І.А. Безклубий розглядав загальні положення банківських правочинів [1], С.М. Лепех вивчала особливості цивільно-правового регулювання кредитних договорів та порушення прав споживачів банківських послуг [2], В.Я. Погребняк займався питаннями цивільно-правового регулювання відносин споживчого кредитування [3]. Також дослідженням кредитних відносин із врахуванням особливостей мережі інтернет займалися А.О. Громова [4], О.М. Берназ-Лукавецька [5] та інші. Однак враховуючи швидкість та якість впровадження сучасних технологій в сферу он-лайн кредитування низка питань все ж таки потребують свого додаткового вивчення та актуалізації в умовах сьогодення.

Зародження он-лайн кредитування як нового виду фінансової діяльності в Україні спостерігалось на початку 2000-х років. Фінансові установи, активно використовуючи можливості Інтернету, розпочинають в цей час

експерименти з онлайн-платформами для надання кредитів. Ці піонерські кроки сприяли формуванню першого споживчого попиту на онлайн-кредити та встановленню контакту з цією новою формою фінансового обслуговування.

Значущим аспектом цього періоду є поява онлайн-платформ, які надають можливість клієнтам подавати заявки на отримання кредиту через Інтернет. Це відкривало нові перспективи для споживачів та спрощувало процедуру отримання фінансової допомоги. Однак разом із зростанням популярності онлайн-кредитів виникли й ризики, пов'язані з захистом персональних даних клієнтів та недобросовісною діяльністю деяких фінансових установ. Означений період має ознаки піонерства та започаткування

У другій половині 2000-х років розвиток онлайн-кредитування набуває інтенсивності. Фінансові установи активно розширюють свою присутність в онлайн-середовищі та вдосконалюють свої технологічні рішення. З'являються нові платформи, які пропонують різноманітні види кредитів та зручні інструменти для їх отримання. Ключовим елементом цього періоду є консолідація ринку. На фоні зростання конкуренції лідери галузі починають встановлювати стандарти обслуговування та оцінки ризиків. Це сприяло підвищенню довіри споживачів до онлайн-кредитів та формуванню стійкого ринкового середовища. Цей період можна назвати період експансії та консолідації.

механізми захисту персональних даних клієнтів та забезпечувати високий рівень кібербезпеки.

Онлайн-кредитування в Україні з'явилося та розвивається під впливом декількох ключових факторів, які визначили його особливості. Так виникнення онлайн-кредитування пов'язане зі зростанням доступності та використання інтернету в Україні. Розвиток технологій та зростання кількості смартфонів, оцифровка суспільства дали змогу створити зручні онлайн-платформи для подання та обробки кредитних заявок. З часом онлайн-кредитування стало інструментом, який допомагає забезпечити доступ до фінансових послуг тим, хто раніше був відокремлений від традиційної банківської системи через різні обставини. Зростання потреби в швидкому та легкодоступному фінансуванні, особливо серед молодих споживачів, спонукало розвиток онлайн-кредитування як альтернативного варіанту отримання коштів. Введення нових регуляцій та стандартів у сфері фінансових послуг (наприклад, вимоги до онлайн-кредиторів щодо ліцензування та обов'язкової реєстрації) створило правовий фреймворк для розвитку онлайн-кредитування та захисту інтересів споживачів. Розвиток фінтех-індустрії в Україні сприяв появі нових інноваційних підходів до фінансових послуг, включаючи онлайн-кредитування. Зростання кількості осіб, які шукають швидку та зручну фінансову допомогу, спонукало більше компаній вийти на ринок онлайн-кредитів. Онлайн-кредитори укладають партнерські угоди з традиційними банками для надання фінансових послуг та забезпечення доступу до коштів. Зростання конкуренції в сфері онлайн-кредитування спонукало компанії шукати нові способи привертання клієнтів, покращення умов кредитування та вдосконалення обслуговування. Розвиток електронних платіжних систем, таких як платіжні картки, електронні гроші та

мобільні платежі, створив можливість здійснювати онлайн-платежі та отримувати кредити швидко та зручно.

Всі ці фактори визначили специфіку виникнення та розвитку онлайн-кредитування в Україні, допомагаючи забезпечити більший доступ до фінансових послуг та відкриваючи нові можливості для споживачів та компаній.

Як і будь-яке життєве явище он-лайн кредитування має свої переваги і недоліки, які варто проаналізувати задля отримання комплексного бачення інституту он-лайн кредитування в сучасних умовах. Спочатку пропонуємо визначити переваги цієї категорії в сучасному цифровому світі.

Зручність та доступність: онлайн-кредити дозволяють клієнтам звертатися за фінансовою допомогою безпосередньо з дому або робочого місця, уникнувши черг та зайвих відвідувань фізичних відділень банків, як це відбувалось раніше.

Швидкість: отримання онлайн-кредиту займає значно менше часу порівняно з традиційними кредитними процедурами в матеріальному світі, завдяки автоматизованим процесам перевірки та схвалення заявок.

Спрощений процес отримання: онлайн-кредити не потребують спеціальних знань, великої кількості документів та формальностей, що робить їх доступними для широкого кола населення.

Гнучкість: клієнти можуть вибрати різні варіанти кредитів та умови їх погашення, враховуючи свої потреби та фінансові можливості.

Мінімальна взаємодія: онлайн-кредитування дозволяє уникнути особистих зустрічей з кредитором та непотрібної комунікації, що було надто важливим за умов всесвітньої пандемії, та залишається не менш важливим в умовах воєнних агресій у сучасному світі.

Прозорість: клієнти можуть докладно ознайомитися з умовами

та доступність отримання кредитів для широкого кола населення та пересічних громадян. Попит на цей вид фінансових послуг продовжує зростати, а розвиток технологій стимулює додаткові можливості для його еволюції. Тож на фоні позитивних та негативних рис он-лайн кредитування варто дослідити і перспекти розвитку цього виду кредитування, як в світовому масштабі, так на теренах нашої України.

На нашу думку до світових перспектив можна віднести наступні. Використання штучного інтелекту (AI) та аналітики: розвиток технологій штучного інтелекту дозволить створювати більш точні алгоритми кредитного скорингу, що сприятиме більш об'єктивній оцінці платоспроможності клієнтів та більш гарантованому формуванню добросовісних кредитних правовідносин.

Розширення географії та глобалізація: онлайн-кредитори можуть легко розширювати свою діяльність на різні країни, використовуючи технології для залучення та обслуговування клієнтів з усього світу.

Розвиток міжнародних платформ: створення міжнародних онлайн-платформ для позичання та інвестування імовірно зможе забезпечити доступ до фінансових ресурсів для тих, хто раніше був відокремлений від глобальних фінансових ринків.

Екосистеми фінансових послуг: онлайн-кредитори зможуть розширювати свою діяльність, надаючи не лише кредити, але й інші фінансові послуги, такі як страхування, інвестування та управління активами.

Співпраця з традиційними банками: традиційні банки можуть встановлювати партнерства з онлайн-кредиторами для розширення своєї цифрової присутності та залучення нових клієнтів. Хоча великою є перспектива повної оцифровки роботи банківської системи та її переходу на формат роботи он-лайн.

На фоні означених загальносвітових перспектив розвитку он-лайн кредитування можемо визначити і основні перспективи розвитку цієї категорії в нашій країні. До таких перспектив варто віднести наступні.

Зростання попиту: за різних обставин попит на онлайн-кредити в Україні продовжує зростати (навіть вупереч поширеному негативному досвіду багатьох клієнтів), оскільки споживачі в сучасних непростих життєвих умовах шукають швидку та зручну фінансову допомогу.

Розширення регуляторного контролю: український регулятор, Національний банк України, може і повинен продовжити розробку та впровадження вимог та стандартів для онлайн-кредиторів, забезпечуючи стабільність та захист прав споживачів.

Розвиток фінтех-екосистеми: Україна має потенціал для розвитку фінтех-екосистеми, де онлайн-кредитори можуть співпрацювати з іншими фінансовими та технологічними компаніями комплексно з метою повномасштабного обслуговування людей.

Впровадження нових технологій: зростання технологічної грамотності населення, відповідна кореляція чинного законодавства та розвиток мобільних платформ можуть сприяти подальшому зростанню онлайн-кредитування.

Залучення міжнародних інвестицій: українські онлайн-кредитори можуть залучати інвестиції з-за кордону, що сприятиме розвитку та модернізації національної галузі.

Розвиток онлайн-кредитування у світі та в Україні визначається не лише технологічними можливостями, а й відповідним регулюванням, забезпеченням безпеки та захисту прав споживачів. Важливою частиною цього процесу є сприяння інновація м та забезпечення стабільного розвитку фінансового сектора.

Досліджуючи історичні аспекти та формат існування он-лайн кредитування в Україні в сучасних умо-

вах можна зробити висновки про окрему проблематику законодавства в цій сфері. Українське законодавство з питань онлайн-кредитування вже сьогодні має певні аспекти та напрямки, які можна вдосконалити для забезпечення кращого захисту прав споживачів та комплексного розвитку цієї сфери. Так життєво необхідною є додаткова регуляція вартості кредитів. Законодавче (нормативне) встановлення максимальних допустимих рівнів відсоткових ставок та інших витрат на онлайн-кредити, повинно забезпечити гарантію прав кредиторів та унеможливити зловживання та шахрайську поведінку з боку фінансових установ. Розробка більш жорстких вимог до онлайн-кредиторів щодо їхньої фінансової стійкості, забезпечення кібербезпеки, зберігання даних клієнтів та дотримання стандартів обслуговування мають сприяти стабільності цієї сфери суспільних відносин. Реформування законодавства має бути направлене на забезпечення прозорості та інформованості. Зміцнення вимог до онлайн-кредиторів щодо надання чіткої та зрозумілої інформації клієнтам про умови кредитування, вартість та зобов'язання сторін мають бути зафіксовані в чинному законодавстві. Вимагає оновлення і «рекламне законодавство». Мають бути встановлені законодавчі обмеження щодо реклами онлайн-кредитів та використання агресивних маркетингових практик з метою запобігання недобросовісній практиці зтягування клієнтів в недобросовісні відносини. Потребується розгляд можливості введення механізмів для захисту споживачів від надмірного боргу та можливості обов'язкового визначення платоспроможності. Також варто розробити та імовірно оцифрувати, механізми розгляду скарг та конфліктних ситуацій. Встановлення ефективних механізмів для вирішення спорів між клієнтами та онлайн-кредиторами, включаючи можливість подання скарги до регулятора також буде дисциплінувати поведінку учасників таких правовідносин. [6]

Важливе місце в формуванні сучасної законодавчої бази он-лайн кредитування має відігравати і додаткова освіта споживачів кредитних послуг. Розробка програм освіти споживачів щодо правильного використання онлайн-кредитів, уникнення надмірного боргу та збереження фінансової стабільності є шляхом споживачів.

На нашу думку вдосконалення зазначених аспектів українського законодавства сприятиме створенню більш вигідного та безпечного середовища для споживачів онлайн-кредитів та формуватиме стабільний розвиток цієї сфери.

Висновки. Онлайн-кредитування в Україні відіграє важливу роль у фінансовій системі, сприяючи фінансовій інклюзії та забезпеченню доступу до кредитів для широкого кола населення. Завдяки розвитку технологій та впровадженню регулювання, ця галузь зазнала значного росту та консолідації протягом останніх десятиліть. Однак разом з позитивним впливом, онлайн-кредитування також має виклики та ризики, пов'язані з конфіденційністю даних та кібербезпекою.

Майбутнє розвитку онлайн-кредитування буде залежати від здатності фінансових установ адаптуватися до змін у регулюванні цієї сфери та використовувати нові технології для забезпечення безпеки та зручності обслуговування клієнтів.

Ця стаття присвячена дослідженню історії розвитку онлайн-кредитування в Україні, від піонерських кроків у 2000-х роках до сучасних тенденцій. В статті розглядаються ключові фази розвитку, роль законодавчого регулювання у формуванні ринку онлайн-кредитів та вплив цього виду фінансових послуг на фінансову систему країни. Звертається увага на виклики та ризики, пов'язані з онлайн-кредитуванням, а також на майбутні перспективи цієї галузі.

Авторкою пропонується виділення чотирьох етапів формування та розвитку он-лайн кредитування в Україні. Перший етап – піонерства та започаткування (початок 2000-х років), другий етап – експансії та розвитку, третій етап регулювання та викликів (сьогодення) та перспективи розвитку он-лайн кредитування, як наступний етап майбутнього.

В статті виокремлюються ключові фактори, що визначили напрямки розвитку он-лайн кредитування в Україні. Так виникнення онлайн-кредитування пов'язане зі зростанням доступності та повсякденним використанням інтернету в Україні. Розвиток технологій та зростання кількості смартфонів, оцифровка суспільства дали змогу створити зручні онлайн-платформи для подання та обробки кредитних заявок. З часом онлайн-кредитування стало інструментом, який допомагає забезпечити доступ до фінансових послуг тим, хто раніше був відокремлений від традиційної банківської системи через різні обставини. Зростання потреби в швидкому та легкодоступному фінансуванні, особливо серед молодих споживачів, спонукало розвиток онлайн-кредитування як альтернативного варіанту отримання коштів. Введення нових регуляцій та стандартів у сфері фінансових послуг (наприклад, вимоги до онлайн-кредиторів щодо ліцензування та обов'язкової реєстрації) створило правовий фреймворк для розвитку онлайн-кредитування та захисту інтересів споживачів. Розвиток фінтех-індустрії в Україні сприяв появі нових інноваційних підходів до фінансових послуг, включаючи онлайн-кредитування.

Авторкою зроблено пропозиції щодо напрямків та сутності вдосконалення законодавства в сфері он-лайн кредитування. Зазначається, що українське законодавство

з питань онлайн-кредитування вже сьогодні має певні аспекти та напрямки, які можна вдосконалити для забезпечення кращого захисту прав споживачів та комплексного розвитку цієї сфери. Так життєво необхідною є додаткова регуляція вартості кредитів. Законодавче (нормативне) встановлення максимальних допустимих рівнів відсоткових ставок та інших витрат на онлайн-кредити, повинно забезпечити гарантію прав кредиторів та унеможливити зловживання та шахрайську поведінку з боку фінансових установ. Розробка більш жорстких вимог до онлайн-кредиторів щодо їхньої фінансової стійкості, забезпечення кібербезпеки, зберігання даних клієнтів та дотримання стандартів обслуговування мають сприяти стабільності цієї сфери суспільних відносин. Реформування законодавства має бути направлене на забезпечення прозорості та інформованості.

Ключові слова: онлайн-кредитування, правове регулювання, історичні етапи кредитування, цифровізація, фінансова інклюзія, відповідальність сторін.

Bohomolova V. Individual historical and theoretical aspects of the development of online lending in Ukraine

The present article studies the history of online lending in Ukraine, from the pioneering steps in the 2000s to current trends. It discusses the key development stages, the role of legislative regulation in shaping the online lending market, and the impact of relevant financial services on the country's financial system. Attention is drawn to the challenges and risks associated with online lending and the industry's future prospects.

The author proposes to distinguish four stages of formation and development of online lending in Ukraine. The first stage is the

pioneering and launching stage (early 2000s), the second stage - expansion and development, the third stage - the regulation and challenges (the present), and the development prospects for online lending as the next stage of the future.

The article highlights the key factors that have determined the development of online lending in Ukraine. Thus, the emergence of online lending is associated with the growing availability and everyday use of the Internet in Ukraine. The advancement of technologies and the growth in the number of smartphones, as well as the digitalization of society, made it possible to create convenient online platforms for submitting and processing loan applications. Over time, online lending has become a tool providing access to financial services to those who were previously separated from the traditional banking system due to various circumstances. The growing need for fast and easily-accessible financing, especially among young consumers, prompted the progress of online lending as an alternative option for obtaining funds. The introduction of recent regulations and standards in the financial services sector (e.g., licensing and mandatory registration requirements for online lenders) created a legal framework for the development of online lending and consumer protection. The advancement of the fintech industry in Ukraine contributed to the emergence of new innovative approaches to financial services, including online lending.

The author makes proposals on the directions and essence of improving legislation on online lending. It is noted that Ukrainian legislation on online lending already comprises some aspects and areas that can be improved to ensure better consumer protection and comprehensive development of the relevant area.

Additional regulation of the cost of loans is therefore vital. Legislative (regulatory) consolidation of maximum permissible levels of interest rates and other costs for online loans should protect the rights of creditors and prevent abuse and fraudulent behavior by financial institutions. The formulation of stricter requirements for online lenders in terms of their financial stability, cybersecurity, customer data storage, and service standards should help ensure the stability of the specific area of public relations. Legislative reforms should be aimed at ensuring transparency and awareness.

Key words: online lending, legal regulation, historical stages of lending, digitalization, financial inclusion, liability of parties.

Література

1. Безклубий Ігор Анатолійович. Банківські правочини: цивільно-правові проблеми / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. -- К. : ВПЦ "Київський університет", 2005. - 378с.
2. С.М.Лепех. Правові наслідки порушення прав споживача банківських депозитних послуг. // Прикарпатський юридичний вісник, № 1 (42), 2022, с.46-49. http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1_2022/1_2022.pdf#page=46
3. Погребняк В.Я. Розвиток відносин споживчого кредитування в правових системах іноземних держав / В. Я. Погребняк // Наше право. - 2015. - № 6. - С. 152-156. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2015_6_27
4. Громова А.О. Проблематика правового регулювання реалізації кредитних відносин у мережі інтернет. // Право і суспільство, № 2 (частина 2) , 2020, с. 247-252. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-2.37>
5. Берназ-Лукавецька О. М. Он-лайн кредитування та його перспективи / О. М. Берназ-Лукавецька // Часопис цивілістики : наук.-практ. журн. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), Є. О. Харитонов (заст. голов. ред.), К. Г. Некім (відп. секр.) [та ін.]. - Одеса, 2017. - Вип. 26. - С. 34-37 <https://hdl.handle.net/11300/16780>

